

KJAK

Ein tjúgukróna í trongum skóm

... ein viðmerking til tilmæli frá fólkaheilsuráðnum um rúsandi eitur v.m.

JENIS
AV RANA

Formaður

Miðflokksins

Loksins barslaði fólkaheilsuráðið við tilmælum um inntriv í nýtsluna av ikki einans cigarettum, men eisini rúsdrekka. At hesi tilmæli stuðla teim hugsanum Miðflokkurin hevur borið fram seinastu árin gleðir okkum. Endiliga man fara at bera til at skapa samband millum vísind og fyribyrging og millum skaðar og inntriv, eisini á rúsdrekkaøkinum.

Tveir afturhalds-sinnaðir stjórar

Men ikki øll eru nøgd. Serliga teir báðir, stjórin á Atlantsflog og skilamaðurin á Vága floghavn hevja, spurdur av tíðindafólki, peikifingrar. Hin fyrri gjørdist skjótt tómur fyri saklig argument og byrjaði at tosa um støðuna í londum, sum flestu føringar vilja sleppa undan at verða sambornir við, meðan Jákup Sverri óttast fyri, at ein avtøka

av tollfríu søluni av rúsdrekka og cigarettum, kann hava eina hækking av ferðaseðla-prísunum við sær. Innþokan av hesum ”er jú 4-5 mió ”, segði hann okkum, og tíðindafólkið endurgav hann fyri at brúka orðið álvarsligt, um hesi útlit.

Ein tjúgukróna í trongum skóm

Sambært framsøgnum verður ferðafólkatalið yvir flogvøll vága floghavns í ár gott og væl 180000. Tvs., at hetta inntriv, fyri at verja samfelag, familjur, v.m. móti skaðiligu fylgjjunum av rúsdrekka og cigarettum (m.a. verja móti deyða og álvarsligum sjúkum), kann koma at kosta hvørjum ferðandi 20-25 krónur !

Um dagin? – nei,
Um vikuna? – á nei.
Um mánaðin? – nei slett ikki

Hvat so? – jú hvørja ferð tú ferðast loftvegis um Vága floghavn.

Jamen – jú, jú, tú hugsar rætt, flýgur tú ongantið kostar tað einki. Flýgur tú einaferð um árið kostar tað góðar 20 krónur, tvær ferðir 40- 50 kr.- o.s.fr.

Tað vil eisini siga, at flýgur tú einaferð um árið næstu 40- 50 árin, so kostar hetta lívbjargandi inntrivið tær, við núverandi takstum v.m., samanlagt kr. 1.000 øll árin.

Magni og muslimar

Hart sperdur brúkti Magni, stjóri, lættasta vápn, tá han skuldi verja seg og svara, hví hann krevur at sleppa at skeinkja fyri fólki umborð á flogfórum sínum. Jú, ljóðaði djúpt vísundaliga svar hansara, noyðast vit at steðga ókeypis søluni av rúsdrekka umborð, verður

støðan sum í muslimskum londum.

Sama dag segði skilafólk, sum hevði flogið nógv við SAS, Norwegian og eisini við Emirates (hetta flogfelag hoyrir til muslimsk/ islamska bólk Magna), at einasta av hesum flogfeløgum, sum skonkti ókeypis fyri øllum, var Emirates. Bæði SAS og Norwegian, sum eru feløg, sum Atlantsflog kann sammetast við, kravdu pening fyri rúsdrekka, sum varð brúkt umborð. Og sjálvandi tað! Eingin fer umborð á flogfór, ella í bilar, bussar ella skip, fyri at fáa skonkt rúsdrekka ókeypis- uttan mun til um tú ert muslimur, heiðin ella kristin!

Latið okkum verða fyrimyndir heldur enn at halta aftaná

Annars er at siga um hasi

argumentini, um at: vit mugu vera sum hini og vit mugu gera sum hini ”, at hóast vit í hesum aktuella føri als ikki gera sum hini, so hevði verið áhugavert, um vit settu okkum sum mál at ganga á odda og verða fyrimyndir fyri alheimin, heldur enn nærum altíð at lata okkum lynda at halta aftaná! Annars fáir eg meg ikki at trúgva, at Smyril Line og Atlantsflog, hava so lágt flog, at tey ætla at binda figgjarliga grundarlag teirra til tað, sum í øðrum londum speirekandi verður nevnt spritrutur.

p.s. vert er at merkja sær, at her er ikki talan um at ”lóggeva niður yvir fólk”, men at taka burtur rættindi, sum nøkur hava framum onnur, við tí endamáli at verja lív og heilsu allra.

jenis

fonglsuls revsing fyri sama lógarbrot. Útlendingar enda eisini oftari handan rimarnar en svenskir borgarar fyri sama lógarbrot. Svenski lóg-málaráhharrin vardi seg við, at tey múgvandi dugdu betur at greiða frá sínu støðu. Men tað er jú júst hetta tað snýr seg um, at vit eru ikki líka inn fyri lógini.

Gjøgnumskygni

Lógin skal verða løtt at fata og skilja, men tað er hon ikki. Lógartekstin er til tíðir so torskild, at sjálvst dómarnir skilja hana ikki, og teir eru ofta lögfrøðingar sjálvir. Heilsuskipanin og framleiðslu virki hava fleiri hundra reglur sum stýra virksemið niður í smálutir. Tað er onki menniskja sum kennir allar, og enn færri skilja tær. Samstundis er tað okkum álagt at kenna allar lógir og skilja tær. Sjálvst lögreglan kann koma í trupuleikar hóast teir hava hildið seg til reglurnar.

Og til tíðir skal málið til dóms fyri at vita hvussu mannagongdin skal verða. Her sita so lögfrøðingar báðu meðin borðið og føra fram sjónarmið hvønn sín vegin, meðan ein dómari, sum eisini kann verða lögfrøðingur, skal taka støðu í málinum. Reglan ella lógin, sum træstast verður um, er eisini helst skrivað av einum lögfrøðingi. Vit og skil hevur ongan týdning her.

Skal ein landsstýrismaður,

ráð ella stovnur taka eina avgerð, so slepst næstan ikki undan at lögfrøðingur skal verða við. Men hetta er ofta ikki nokk, tí seinri í viðgerðini er ikki óvanligt, at báðir partar og til tíðir eisini einstaklingar í pørtum koma við sínum lögfrøðingum. Hvat skal tann meiningi borgarin gerða í øllum hesum? Kenna lógina?

Lögfrøðingar

Í hesum hurlivasanum er tó eitt mynstur sum tó gerst alt klárari. Tað eru lögfrøðingarnir sum sita báðu meðin borðið. Teir eru heilt avgerðandi tá tað lobbyarbeiðið fer fram, sum skal fáa politikarar at skilja tað neyðuga í, at gerða eina lóg. Teir hava avgerðandi týdning, tá lógin skal smíðast og eru ofta teir sum orða lógina. Teir eru ráðgevandi hjá politinum um hvussu lógin skal tolkast. Teir sita báðu megin borðið tá trætur og sakir verða viðgjørðar og ikki so sjálvdan er dómari eisini lögfrøðingur. Við øðrum orðum - lögfrøðingarnir hava eitt jarngreb um lóggevandi, útinnandi og dømandi verkini, sum í fylgi lógini eiga at verða skild frá hvørjum øðrum.

Hetta varð ikki ætlanin við demokratinum og so slettis ikki ætlanin við persónligum frælsi og sosialum rættvísi. Lögfrøðingarnir hava her á tíkið sær, ella rættari sagt, skipanin hevur álagt teimum

eitt ógjørligt arbeiði, sum ikki er í tráð við andan í demokratinum og sum marginaliserar fólkið í tí demokratisku proessini.

Alexis de Tocqueville

Í hesum sambandi kundið tað verið áhugavert at endurgivið ein kendan fraklending, sum livdi 1805 - 59. Alexis de Tocqueville varð franskur politikari og høvundur. Hevðið serliga politiska ávirkan áðrenn og eftir fronsku kollveltingina og varð millum annað franskur uttanríkisráðharri í 1849.

Tocqueville og Gustave de Beaumont gjørdur vegna fronsku stjórnina eina ferð til USA í 1831 fyri at meta um tað nýggja demokratið har. Frakland varð í eini broytingartíð og varð í ferð við at venda aristokratisku skipanini bakið. Í USA høvdu teir samrøður við topppolitikarar, tonkjarar, forsetar, lögfrøðingar, bankamenn, niðursetufólk o.s.fr. Tocqueville gjørdi sum frá leið sínar niðurstøður í eini bók: De la démocratie en Amérique - Democracy in America. Henda bók kom út samstundis á bæði fronskum og enskum. Fyrri partur kemur í 1835 og seinri partur í 1840.

Bókin hevur síðani verið grundleggjandi lesnaður hjá stórun parti af tí fólki, sum vil nakað innan tað almenna. Serliga hava politikar og lög-

frøðingar tikið hana til sín, og hon hevur nokk ongantið verið so nógv umtalað sum júst í dag, nú demokratið er við at missa sitt innihald. 170 ár eftir at bókin er skrivað, eru vit vend aftur til at hyggja eftir grundleggjandi tonkunum aftanfyri tí demokratisku skipan. Ein skipan sum vit seinasta mannaminni hava tómt innanífrá.

Tocqueville var liberalur og hevðið stóran áhuga fyri frælsinum hjá tí einstaka. Hann varð sannførdur um, at demokrati og sosial javnrættindi fóru at avloysa aristokratisku skipanina í Europa, og granskaði í hesum sambandi amerikansku royndirnar at fáa frælsi og javnrættindi at hanga saman. Og tað varð júst í hesum arbeiði at hann legði til merkis viðurskipti sum órógvadu hann.

Hann varð av tí áskoðan at persónliga frælsið fór at verða vart um fólk av fríum vilja loystu samfelagstrupuleikarnar, heldur enn at loyva tungu hondina hjá stjórnini at gerða tað fyri seg: ”Missa vit okkara felagsskap verður ein sosial eftirlits skipan kroyst niður yvir okkum ... Tá verður skaptur ein almáttugur sjálvstøðugur stovnur, sum ikki ferð at oyðileggja og heldur ikki at tyrannisera men heldur verða eitt amboð til at gerða fólk til býttlingar og minka tey til veikar men arbeiðsamar seyðir.”

Vit eru arbeiðssamir seyðir

Og har til eru vit væl komin nú. Tað varð helst ongantið meiningin at lógarverkið skuldið koma í staðin fyri sosialt samanhald. Vit hava nú sligið okkum til tols við, at vanta alt frá lógarverkinum og onki frá okkum sjálvum. Hygg eftir kjakinum í bløðunum. Tað snýr seg sjálvdan um okkara viðurskipti sum borgarar. Meira dentur verður lagdur á politiskt lógarsmið, sum hevur til endamáls at stýra borgarum.

Tað sum so borgarnir hava eftir at finna útav er, hvørja paragraff teir hoyra til. Hvønn móguleika teir nú hava at mjólka skipanina. Kanska eisini fáa lögfrøðisliga hjálp fyri at fáa sum mest burtúr. Trupulleikarnir í samfelagnum verða ikki longur ein spurningur um rætt og skeivt, rættvíst og náttúrligt. Trupuleikarnir verða ”loystir” við at banka paragraffir í høvdið á hvørjum øðrum, og tann sum hevur stórstu megina (pengarnir) plagar at vinna.

Vinnarar og taparar

Men øll hava ikki tapt í hesum spæli. Í minni enn ein mansaldur hava politikarar, lögfrøðingar, áhugabólkar og embætismenn tikið okkara pláss uttan bardaga. Hesir bólkar hava nú eftirlit við lógarsmiði, at lóginar verða

hildnar og hvør fylgjan skal verða um tær ikki verða hildnar. Teir eru meistarnir - vit eru bert veikir men arbeiðssamir seyðir.

Men sannleikin er, at svarid uppá hesar trupuleikar liggur ikki hjá politikarum, embætismonnum ella lögfrøðingum. Svárið liggur hjá okkum sjálvum. Vit hava øll evnini til at gerða munandi broytingar. Tað hava politikarar, embætismenn og lögfrøðingar ikki. Margaret Mead segði einaferð: ”Yvast ongantið í at nøkur fá fólk kunu broyta heimin. Í verunleikanum er tað tann einast hátturin”.

11. septembur 2001 broyttu 19 fólk allan heimin. Og hann verður ongantið tann sami aftur. Fyri nógvum árum síðan gekk ein maður í India í náttkjóla og vann á máttmiklastu hernaðarmegi sum heimurin tá hevðið sæð. Fyri nøkrum árum síðani kom ein maður út úr einum fangatyppi í Suðurafrika har hann hevðið sitið í 27 ár og fingið sálarligan og kroppsligan tortur. Hann kom út úr fangatyppinum, gjørdist forseti, sameindi tjóðina og gjørdist ein av stórstu statsmonnum í heiminum. Um ein maður kann gera alt hetta, so kunnu vit eisini gerða mun. Vit kunnu taka vøllin aftur.